

Patrimoniul istoric în contextul modernizării–permanență și actualitate

Rezumat

În ziua de 3 martie a.c., la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga“ s-a desfășurat prima dezbatere din seria de colocvii consacrată problemelor patrimoniului cultural românesc și politicilor de conservare a acestuia, intitulată *Patrimoniul istoric în contextul modernizării–permanență și actualitate*.

Lucrările s-au desfășurat pe trei secțiuni – *Proiectul Roșia Montană și apărarea patrimoniului cultural-istoric național, Situri arheologice și șantiere arheologice, Impactul exploatării miniere asupra patrimoniului cultural al zonei* – și au fost moderate de: dr. Ovidiu Cristea, director al Institutului de Istorie „Nicolae Iorga“, acad. Dan Berindei, vicepreședinte al Academiei Române și acad. Răzvan Theodorescu.

Din prezentări și intervenții s-au desprins câteva poziții bine definite, dintre care unele au fost îndelung dezbătute și mediatizate în ultimii ani.

Din partea Roșia Montană Gold Corporation (RMGC) a fost prezentat proiectul, aspectele legate de dezvoltarea socială a zonei, în mod tradițional angrenată în exploatarea minieră, măsurile preconizate pentru protecția mediului și ecologizare, cu intervenție rapidă acolo unde exploatarea din anii comunismului a afectat grav spațiul înconjurător. De asemenea, au fost subliniate contribuțiile financiare făcute în conformitate cu Legile 378/2001, 422/2001, 462/2003, 258/2006, ce prevăd obligația investitorului de a finanța cercetările arheologice de salvare în zonele ce intră în spațiul proiectului vizat.

În acest sens RMGC a încheiat acorduri de cercetare cu instituții științifice acreditate, care au desfășurat mai multe campanii de săpături arheologice, cu rezultate de o mare importanță pentru istoria mineritului european. RMGC s-a implicat în conservarea patrimoniului istoric și urban din Roșia Montană, prin deschiderea unei expoziții a mineritului și consolidarea imobilelor din zona centrală istorică, pentru conservarea și restaurarea lor ulterioară. Au fost prezentate și planurile de amenajare, în vederea vizitării, a galeriilor romane și medievale Cătălina-Monulești, Părul Carpeni și Piatra Corbului, precum și de restaurare a celor 233 de imobile din zona protejată, care aparțin companiei.

Dincolo de toate aceste demersuri rămâne, în opinia RMGC, evidentă și necesară deschiderea programului de exploatare a aurului, conform contractului de concesiune încheiat cu statul român. Altfel RMGC nu poate să se implice, în continuare, în salvarea patrimoniului istorico-cultural al zonei, fondurile alocate activităților de conservare și restaurare a patrimoniului urban și arheologic, urmând să provină din profiturile obținute în urma exploatării zăcămintelor aurifere.

Cea de-a doua opinie, care până la această dată este ireconciliabilă cu poziția RMGC, consideră că importanța descoperirilor arheologice din zonă este unică în Europa și drept urmare conservarea acestora trebuie făcută integral. Ca urmare, zona Roșia Montană ar trebui scoasă din circuitul exploatărilor miniere, iar ca proiect de dezvoltare durabilă ar trebui luat în considerare mai ales turismul. În acest sens, bine venit ar fi demersul Ministerului Culturii de a include Roșia Montană în patrimoniul UNESCO,

pentru că ea reprezintă nu numai situl roman **Alburnus Major**, ci și tradiția etnografică, peisajul cultural, precum și patrimoniul de arheologie industrială. Cei care au prezentat acest punct de vedere au fost dr. Ioan Piso, director al Muzeului de Istorie a Transilvaniei, dr. Mircea Babeș, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“, dr. Horia Ciugudean, Muzeul Național al Unirii Alba Iulia, dr. arh. Monica Mărgineanu-Cârstoiu, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“.

Domniile lor nu au pus în discuție calitatea cercetărilor arheologice întreprinse, ci au pus sub semnul întrebării modul în care autoritățile abilitate ale statului român au instrumentat rezultatele acestor cercetări, acordând certificate de descărcare de sarcină arheologică, dintre care unele au fost anulate prin justiție (cazul siturilor din zona muntelui Cârnic).

Interesante au fost intervențiile prof. univ. dr. Alexandru Sandu, decan al Facultății de Urbanism (UAUIM) și a dr. Beatrice Cauuet (Laboratoire TRACES-CNRS, Université Le Mirail, Toulouse).

Prof. univ. dr. Alexandru Sandu a subliniat faptul că dezvoltarea durabilă este un concept integrator și are trei componente – comunitate, dezvoltare, mediu –, iar nici una dintre acestea nu poate fi prioritară în detrimentul celeilalte, de aceea protejarea și conservarea patrimoniului istoric nu pot fi făcute decât punctual, ca rezultat al unui proces de negociere între toate părțile implicate, care să ducă la coordonarea și concertarea intereselor tuturor.

Dr. Beatrice Cauuet, reputat cercetător, specialist în arheologie subterană, a prezentat sistematic rezultatele săpăturilor arheologice pe care le-a condus în zona Roșia Montană între 1999-2006, insistând pe descoperirile de excepție, cum au fost camerele și roțile de drenaj din zona Păru Carpeni, considerate unicat în Europa, conservate *in situ*.

Întrebată dacă poate considera oportună continuarea proiectului de exploatare minieră, în condițiile unor descoperiri arheologice de excepție, dr. Beatrice Cauuet a făcut referire la legislația din Franța, unde sarcina arheologilor, în cazul unor săpături de salvare cum au fost și cele de la Roșia Montană, este aceea de a încerca într-o perioadă de timp limitată și cu un buget determinat, să inventarieze, să fotografieze și să conserve, *in situ* sau în alte spații, cât mai mult din vestigiile descoperite. Părerea arheologilor rămâne consultativă, deși visul lor este acela de a se conserva totul. Decizia – în Franța– se ia însă la alt nivel, în funcție de multe alte considerente.

La această dezbatere au participat cu intervenții și ca moderatori: acad. Ioan Haiduc, Președintele Academiei Române, acad. Dan Berindei, Vicepreședinte al Academiei Române, acad. Răzvan Theodorescu.

Acad. Ioan Haiduc a subliniat încă o dată faptul că finanțarea cercetărilor arheologice de la Roșia Montană de către RMGC a fost o obligație ce decurgea din legislația în vigoare privind protejarea siturilor arheologice. În același timp, etica și deontologia profesională obligă pe cercetătorii implicați să păstreze o atitudine corectă și echidistantă indiferent de banii alocați. Tot Domnia Sa a pus în discuție numărul real de locuri de muncă pe care proiectul îl va pune la dispoziția minerilor din zonă. Acesta nu va fi mai mare de 500-600 locuri de muncă, restul fiind în domeniul industriei chimice, pentru care – de altfel – nu există personal calificat în zonă. În încheiere a citat părerea unor publicații de profil care consideră că valoarea patrimoniului arheologic reprezintă „o comoară mai mare decât aurul însuși“.

Acad. Dan Berindei considera că subiectul este de un atât de mare interes încât poate fi supus chiar unui referendum, iar acad. Răzvan Theodorescu a salutat inițiativa Institutului de Istorie „Nicolae Iorga“ și a scos în evidență faptul că pentru prima dată în problema Roșiei Montane s-a instaurat un climat de dialog.

Având în vedere importanța deosebită a subiectului ce a fost tema colocviului din 3 martie a.c., decizia, în ultimă instanță, depinde de modul în care statul român vede dezvoltarea în continuare a zonei; este vorba despre continuarea tradiției miniere **sau** de alocare a unor fonduri îndestulătoare pentru conservarea **întregului** patrimoniu istoric-cultural al zonei și de sprijinirea dezvoltării turismului ca principală ocupație a locuitorilor zonei, ceea ce implică, evident, construirea unei infrastructuri indispensabile.